

SZEGEDI ÍTÉLŐTÁBLA POLGÁRI KOLLÉGIUMA

3/2004. (VI. 17.) SZÁMÚ KOLLÉGIUMI AJÁNLÁSA A KÉSEDELMI ÉS AZ ÜGYLETI KAMAT EGYES KÉRDÉSEIRŐL

A Szegedi Ítéltábla Polgári Kollégiuma az illetékességi területéhez tartozó, a Csongrád Megyei Bíróság Polgári-Gazdasági-Közigazgatási Kollégiumának 3/2004. (IV. 2.) kollégiumi véleményének III. pontjában foglaltakkal, továbbá a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Bíróság Polgári-Gazdasági-Közigazgatási Kollégiumának 1/2004. (VI. 11.) számú kollégiumi ajánlásában foglaltakkal a késedelmi és az ügyleti kamat egyes kérdéseit illetően egyetért az alábbi tartalommal.

A Csongrád Megyei Bíróság Polgári-Gazdasági-Közigazgatási Kollégiumának 3/2004. (IV. 2.) számú kollégiumi véleménye a Ptk. módosító 2002. évi XXXVI. törvény értelmezésével kapcsolatos egyes kérdésekről:

III. A késedelmi és az ügyleti kamat mértéke a kamatfizetési kötelezettség kezdő időpontjától a teljesítésig naptári félévenként változik, az adott naptári félévet megelőző utolsó napon érvényes jegybanki alapkamat mértékének megfelelően.

A 2002. évi XXXVI. törvény mind az ügyleti, mind a késedelmi kamatra vonatkozó szabályokat módosította. A módosítás a Ptk. 232. § /2/ bekezdését és 301. § /1/ és /2/ bekezdését érinti.

A módosított rendelkezések szerint a kamatszámítás alapja mind az ügyleti, mind a késedelmi kamatnál a jegybanki alapkamat. Miután azonban a jegybanki alapkamat nem állandó, kérdés, hogy milyen időpontban érvényes jegybanki alapkammal „indul” a kamat mértéke, továbbá, hogy az induló kamatmérték változik-e, s ha igen, hogyan. A fenti kérdések a módosított 232. § /2/ bekezdésének és a 301. § /1/ bekezdésének az értelmezésével válaszolhatók meg.

A módosított 232. § /2/ bekezdése szerint a kamat mértéke – ha jogszabály kivételt nem tesz – megegyezik a jegybanki alapkamattal. A fizetendő kamat számításakor az érintett naptári félévet megelőző utolsó napon érvényes jegybanki alapkamat irányadó, az adott naptári félév teljes idejére. A 301. § /1/ bekezdése pedig akként rendelkezik, hogy pénztartozás esetén – ha jogszabály eltérően nem rendelkezik – a kötelezett a késedelembe esés időpontjától kezdve akkor is köteles a késedelemmel érintett naptári félévet megelőző utolsó napon érvényes jegybanki alapkamattal megegyező mértékű kamatot fizetni, ha a tartozás egyébként kamatmentes. A kamatfizetési kötelezettség akkor is beáll, ha a kötelezett késedelmét kimenti.

Az idézett rendelkezésekből megállapítható, az induló kamat mértéke mindkét kamatfajtnál a kamatfizetés kezdő időpontja szerinti naptári félévet megelőző utolsó napon érvényes jegybanki alapkamattal egyezik meg (ha például a kamatfizetési kötelezettség kezdő időpontja 2004. április 6. napja, az „induló kamat” mértéke a 2003. december 31. napján irányadó jegybanki alapkamat mértékével fog megegyezni).

Az induló kamat mértéke azonban nem állandó. A 301. § /1/ bekezdése ugyanis a „késedelemmel érintett naptári félév” kifejezést használja. Késedelemmel érintett naptári félév viszont több is lehet, hiszen a kötelezett több naptári féléven keresztül is lehet folyamatosan késedelembe. Ilyen értelmezés mellett pedig a késedelmi kamat mértéke naptári félévenként változik a jegybanki alapkamat változásától függően.

Ugyanerre az eredményre vezet a 232. § /2/ bekezdésének értelmezése is. A 232. § /2/ bekezdésének az a szövegrésze ugyanis, miszerint „az érintett naptári félévet megelőző utolsó napon érvényes jegybanki alapkamat irányadó az adott naptári félév teljes idejére”, arra enged következtetni, hogy az induló kamatmérték nem a kifizetés napjáig irányadó, hanem csak a kamatfizetési kötelezettség keletkezési ideje szerinti naptári félévre. A következő félévtől viszont az előző félév utolsó napján érvényes jegybanki alapkamat mértékével fog megegyezni az ügyleti kamat.

A 301. § /1/ bekezdése és a 232. § /2/ bekezdése tehát egységesen akként értelmezhető, ha a kamatmérték naptári félévenként változik. Egy gyakorlati példával élve, ha a kamatfizetési kötelezettség 2004. április 6. napján keletkezik, a kötelezett a tőke után köteles megfizetni 2004. április 6. napjától 2004. június 30. napjáig a 2003. december 31. napján érvényes jegybanki alapkamatnak megfelelő mértékű kamatot, 2004. július 1. napjától 2004. december 31. napjáig a 2004. június 30.

napján érvényes jegybanki alapkamatnak megfelelő mértékű kamatot, és így tovább, vagyis a kamat mértéke naptári félévenként változik.

A fentiekkel megegyezően értelmezhető a módosított 301. § /2/ bekezdése is, azaz az ügyleti kamathoz kapcsolódó késedelmi kamat mértéke ugyancsak félévenként változik az indulás időpontjától a kifizetésig.

Melléklet: a kamatfizetésre kötelező rendelkezés javasolt szövege

Alapeset: a kötelezett csak késedelmi kamatot köteles fizetni,
a késedelembe esés időpontja 2004. május 5.
a jegybanki alapkamat mértéke 2003. december 31-én évi 12,5 %
„A bíróság kötelezi az alperest, hogy 15 napon belül fizessen meg a felperesnek 1.000.000,- Ft-ot és ennek 2004. május 6. napjától 2004. június 30. napjáig évi 12,5 %-os, 2004. július 1. napjától a kifizetés napjáig pedig minden naptári félév teljes idejére az érintett naptári félévet megelőző utolsó napon érvényes jegybanki alapkamattal megegyező mértékű kamatát.”

Ügyleti és késedelmi kamat együttesen:

„A” eset az ügyleti kamatfizetés kezdő időpontja 2004. május 6. napja
mértéke évi 20 %
a késedelembeesés időpontja 2004. október 5.

„A bíróság kötelezi az alperest, hogy 15 napon belül fizessen meg a felperesnek 1.000.000,- Ft-ot és ennek 2004. május 6. napjától a kifizetés napjáig járó évi 20 %-os kamatát, továbbá e kamaton felül 2004. október 6. napjától 2004. december 31. napjáig évi ... %-os (a 2004. június 30-án irányadó jegybanki alapkamat 1/3-a), 2005. január 1. napjától a kifizetés napjáig pedig minden naptári félév teljes idejére az érintett naptári félévet megelőző utolsó napon érvényes jegybanki alapkamat 1/3-ával megegyező mértékű kamatát.”

„B” eset az ügyleti kamatfizetés kezdő időpontja 2004. május 6.
mértéke a Ptk. 232. § /2/ bekezdés szerinti
a késedelembeesés időpontja 2004. október 5.

„A bíróság kötelezi az alperest, hogy 15 napon belül fizessen meg a felperesnek 1.000.000,- Ft-ot és ennek 2004. május 6. napjától 2004. június 30. napjáig évi 12,5 %-os, 2004. július 1. napjától a kifizetés napjáig pedig minden naptári félév teljes időtartamára az érintett naptári félévet megelőző utolsó napon érvényes jegybanki alapkamattal megegyező mértékű kamatát, továbbá e kamaton felül 2004. október 7. napjától 2004. december 31. napjáig évi ... %-os (a 2004. június 30-án irányadó jegybanki alapkamat 1/3-a), 2005. január 1. napjától a kifizetés napjáig pedig minden naptári félév teljes idejére az érintett naptári félévet megelőző utolsó napon érvényes jegybanki alapkamat 1/3-ával megegyező mértékű kamatát.”

Gazdálkodó szervezetek egymás közötti viszonylatában

Alapeset a kötelezett csak késedelmi kamatot köteles fizetni,
a késedelembe esés időpontja 2004. május 5.
a jegybanki alapkamat mértéke 2003. december 31-én évi 12,5 %.

„A bíróság kötelezi az alperest, hogy 15 napon belül fizessen meg a felperesnek 1.000.000,- Ft-ot és ennek 2004. május 6. napjától 2004. június 30. napjáig évi 19,5 %-os, 2004. július 1. napjától a kifizetés napjáig pedig minden naptári félév teljes idejére az érintett naptári félévet megelőző utolsó napon érvényes jegybanki alapkamat 7 %-kal növelt mértékű kamatát.”

Gazdálkodó szervezetek egymás közötti viszonylatában ügyleti és késedelmi kamat együttesen:

„A” eset az ügyleti kamatfizetés kezdő időpontja 2004. május 6. napja
mértéke évi 20 %,
a késedelembeesés időpontja 2004. október 5.

„A bíróság kötelezi az alperest, hogy 15 napon belül fizessen meg a felperesnek 1.000.000,- Ft-ot és ennek 2004. május 6. napjától a kifizetés napjáig járó évi 20 %-os kamatát, továbbá e kamaton felül 2004. október 7. napjától 2004. december 31. napjáig évi ... %-os (a 2004. június 30-án irányadó jegybanki alapkamat 7 %-kal növelt összegének 1/3-a), 2005. január 1. napjától a kifizetés napjáig pedig minden naptári félév teljes idejére az érintett naptári félévet megelőző utolsó napon érvényes jegybanki alapkamat 7 %-kal növelt összegének 1/3-ával megegyező mértékű kamatát.”

„B” eset az ügyleti kamatfizetés kezdő időpontja 2004. május 6.
mértéke a Ptk. 232. § /2/ bekezdése szerinti
a késedelembeesés időpontja 2004. október 5.

„A bíróság kötelezi az alperest, hogy 15 napon belül fizessen meg a felperesnek 1.000.000,- Ft-ot és ennek 2004. május 6. napjától 2004. június 30. napjáig évi 12,5 %-os, 2004. július 1. napjától a kifizetés napjáig pedig minden naptári félév teljes időtartamára az érintett naptári félévet megelőző utolsó napon érvényes jegybanki alapkamattal megegyező mértékű kamatát, továbbá e kamaton felül 2004. október 7. napjától 2004. december 31. napjáig évi ... %-os (a 2004. június 30-án irányadó jegybanki alapkamat 7 %-kal növelt összegének 1/3-a), 2005. január 1. napjától a kifizetés napjáig pedig minden naptári félév teljes idejére az érintett naptári félévet megelőző utolsó napon érvényes jegybanki alapkamat 7 %-kal növelt összegének 1/3-ával megegyező mértékű kamatát.”

A Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Bíróság Polgári-Gazdasági-Közigazgatási Kollégiumának 1/2004. (VI.11.) számú ajánlása:

- 1. A 2002. évi XXXVI. törvény 1. §-ának és az 5-6. §-ainak rendelkezéseit a 2004. május 1. napját követően kötött szerződésekből, illetve az ezt követően keletkezett jogviszonyokból eredő kamatkövetelésekre kell alkalmazni.**
- 2. A 2004. május 1. napját megelőzően kötött szerződésekből, illetve az ezt megelőzően keletkezett jogviszonyból eredő kamatkövetelésekre az új rendelkezéseket akkor sem lehet alkalmazni, ha a késedelembe esés 2004. május 1. napját követően következett be.**
- 3. A 2004. május 1. napját követően kötött szerződésekből, illetve az ezt követően keletkezett jogviszonyokból eredő kamatköveteléseknél az ügyleti és a késedelmi kamat mértéke a kamatfizetési kötelezettség kezdő időpontjától a teljesítésig – az adott naptári félévet megelőző utolsó napon érvényes jegybanki alapkamat mértékének megfelelően – naptári félévenként változik.**

1-2./ A 2002. évi XXXVI. törvény (Tv.) a 2000/35/EK. európai parlamenti és tanácsi irányelvvel (továbbiakban: fizetési késedelemről szóló irányelv) való összhang megteremtése érdekében módosította a Polgári Törvénykönyv kamat mértékére és annak számítási módjára vonatkozó szabályait, valamint a gazdálkodó szervezetek egymás közötti szerződéses kapcsolataiban eltérő szabályokat épített be. A Tv. - Ptk. ügyleti és késedelmi kamatra vonatkozó rendelkezéseit módosító – 1. §-a, az 5-6 §-ai és a 9. §-ának a Ptk. 688. § d./ pontját megállapító része 2004. május 1. napján lépett hatályba (Tv. 28. § /4/ bekezdés).

A Tv. 28. § /4/ bekezdésének utolsó mondata szerint „Az 1. § és az 5-6 § rendelkezéseit a hatályba lépést követően kötött szerződésekre kell alkalmazni”.

A Tv. megszövegezésére figyelemmel – egybevetve a jelenleg is hatályos 2000. évi LXXXVIII. törvény, a 2001. évi LXXXVII. törvény, valamint a fizetési késedelemről szóló irányelv rendelkezéseivel – jogértelmezési problémát jelent az, hogy a Tv. Polgári Törvénykönyvet módosító rendelkezéseit:

- csak a szerződéskötésekre, vagy
- azon belül is csak a kereskedelmi szerződésekre, illetve
- valamennyi jogviszonyra kell-e alkalmazni.

A Tv. hatályba léptető rendelkezésének megfogalmazásából az következik, mintha az új rendelkezéseket csak a szerződéses jogviszonyokból eredő kamatkövetelések esetén kellene alkalmazni. Ez nem okoz problémát a Tv. 1. §-ával módosított Ptk. 232. §-ában szabályozott ügyleti kamat tekintetében, hiszen annak kikötésére csak szerződéses jogviszonyok esetén kerül sor. Nem ilyen egyértelmű a válasz a késedelmi kamat esetében, különös tekintettel az eltérő jogszabályi és irányelvi megszövegezésre.

A jelenleg is hatályos 2001. évi LXXXVII. törvénnyel módosított 2000. évi LXXXVIII. törvény 3. §-ának /1/ bekezdése a törvény hatályba lépését illetően úgy szövegezik, hogy ... „rendelkezéseit a hatályba lépését követően keletkezett jogviszonyból eredő kamatkövetelésre kell alkalmazni”.

Az ezen jogszabályhelyet /2/ bekezdéssel kiegészítő 2001. évi LXXXVIII. törvény 1. §-ának /2/ bekezdése is a jogviszony megfogalmazást használja, amely a szerződésnél lényegesen tágabb fogalom. Mint ismeretes az 1989. évi X. törvény 3. §-ának /1/ és /2/ bekezdése ugyancsak „a hatályba lépését követően kötött szerződések” normaszöveget tartalmazza, és ezen jogszabály Polgári

Törvénykönyvbe beépített rendelkezései kerültek alkalmazásra valamennyi jogviszony esetében.

A jogértelmezést tovább nehezíti, hogy a 2002. évi XXXVI. törvény általános indokolása a fizetési késedelemről szóló irányelv kapcsán arra utal: „az irányelv ... csak a kereskedelmi szerződésekre vonatkozik, így nem érinti a fogyasztókkal kötött szerződéseket, továbbá az értékpapírokból eredő fizetéseket, kártérítési összegek kifizetését.”

A fizetési késedelemről szóló irányelvből levezethető szűkítő értelmezés kizárható, mivel a 2002. évi XXXVI. törvény szövegéből, de annak általános indokolásából sem vonható le olyan következtetés, hogy a Tv. átvette az irányelv kereskedelmi szerződésekre korlátozó rendelkezését a kamat tekintetében. A Tv. tárgyi hatályát illetően a 28. § /4/ bekezdésében foglalt szabály helyes értelmezésének az felel meg, hogy a 2002. évi XXXVI. törvény 5. §-ában szabályozott, és a Ptk-ba beépített, késedelmi kamatra vonatkozó rendelkezéseket nem csupán a Tv. hatályba lépése után kötött szerződésekből eredő kamatkövetelésekre, hanem az ezt követően keletkezett jogviszonyból eredő kamatkövetelésekre is alkalmazni kell.

Ez az értelmezés következik a Ptk. 360. §-ának /2/ bekezdésébe és a Ptk. 198. §-ának /3/ bekezdésébe foglalt szabályokból, melyek szerint a szerződésen kívül okozott kártérítés esetén és a szerződéses jogviszonyokon túlmenően a polgári jogviszony körén kívül eső más jogviszonyok esetén is a szerződésekre vonatkozó szabályokat kell megfelelően alkalmazni. Ezt az értelmezést erősíti az 1989. évi X. törvény – jelenlegi törvénnyel azonos – megszövegezése, továbbá a Tv. általános indokolásának azon megállapítása, mely szerint „...a Ptk. hatályos kamatszabályai minden polgári jogi kapcsolatban alkalmazandóak”. Az a tény, hogy a Tv-től eltérő megszövegezésű 2000. évi LXXXVIII. tv. és az ezt módosító 2001. évi LXXXVII. tv. jelenleg is hatályos, ugyancsak a fenti értelmezést támasztja alá.

A 2002. évi XXXVI. törvény hatályba léptető rendelkezése – szemben az 1989. évi X. törvény, a 2000. évi LXXXVIII. tv. és a 2001. évi LXXXVII. törvény rendelkezéseivel – nem tartalmaz átmeneti rendelkezést. Ezért megállapítható, hogy a 2002. évi XXXVI. törvény alkalmazása szempontjából csak

- a törvény hatályba lépése időpontjának és
- a szerződéskötés, illetve a jogviszony keletkezése időpontjának van jelentősége, de nincs jelentősége a késedelembe esés időpontjának.

Ezért a 2004. május 1. napját megelőzően kötött szerződésekből, illetve az azt megelőzően keletkezett jogviszonyokból eredő kamatkövetelésekre akkor is a korábbi rendelkezésekben meghatározott mértékű kamatot kell megállapítani, ha a késedelembe esés 2004. május 1. napját követően következett be, illetve ezt követően is tartott.

3./ A fizetési késedelemről szóló irányelv a kamat mértékét a központi bank által alkalmazott refinanszírozási kamatlábhoz köti, amelynek hazai megfelelője az ún. jegybanki alapkamat. Az irányelv alapján csak a gazdálkodó szervezetek egymás közötti viszonyában lenne szükséges a késedelmi kamat mértékét a jegybanki alapkamathoz kötni, azonban a 2002. évi XXXVI. törvény e megoldást minden viszonylatra alkalmazza, mivel – az általános indokolás szerint – a kamatszámítás bázisát nem indokolt kétféleképpen meghatározni.

Ennek megfelelően a Tv. 1. §-ában szabályozott ügyleti (Ptk. 232. § /2/ bekezdés) és az 5-6. §-aiban szabályozott késedelmi kamat (Ptk. 301. § /1-/2/ bekezdése és 301/A. § /1-/2/ bekezdés) esetén is a kamatszámítás alapja a jegybanki alapkamat valamennyi jogalany tekintetében.

A Ptk. 232. §-ának /2/ bekezdése, valamint a 301. §-ának /1/ és /2/ bekezdése helyébe lépő rendelkezések alapján nem egyértelmű, hogy úgy az ügyleti, mint a késedelmi kamat a fizetési kötelezettség teljes ideje alatt azonos mértékű-e, tehát az ún. induló kamat mértékével egyező, vagy az a tőketartozás kifizetésének napjáig naptári fél évenként változik.

Az ügyleti és a késedelmi kamat mértéke a kamatfizetés kezdő időpontjában az ezen időpont szerinti naptári fél évet megelőző utolsó napon érvényes jegybanki alapkamattal egyező. A jegybanki alapkamat azonban egy éven belül is több alkalommal változik és a fizetési kötelezettség teljes ideje alatt több késedelemmel érintett naptári fél év lehetséges. A Ptk. 232. §-ának /2/ bekezdésébe, valamint a 301. § /1-/2/ bekezdésébe foglalt szabályok egybevetése és helyes értelmezése szerint úgy az ügyleti, mint a késedelmi kamat esetében a kamat mértéke a kamatfizetés teljes ideje alatt naptári fél évenként változik és – amint a törvény 1. §-a a Ptk. 232. §-ának a /2/ bekezdése helyébe lépő rendelkezésben írja – a fizetendő kamat számításakor az érintett naptári fél évet megelőző utolsó napon érvényes jegybanki alapkamat irányadó az adott naptári fél év teljes idejére. Ez irányadó a késedelmi kamat esetében is az egységes szabályozási szándékra figyelemmel.

Ezen értelmezésből következően mindenkor a június 30. napján és a december 31. napján érvényes jegybanki alapkamatnak van jelentősége, a köztes időszakok változásai figyelmen kívül maradnak.